

Motion till riksdagen

1989/90:K237

av Ulla Tillander och Stina Eliasson (båda c)

Regeringsformen och folkkyrkorna

Ett av de utmärkande dragen hos de trossamfund som har folkkyrkokaraktär är, att medlemskap i samfundet bygger på familjetillhörighet. Medlemskapet är således inte grundat på individuell bekännelse till samfundets tro.

Exempel på sådana trossamfund med folkkyrkokaraktär i vårt land idag är den grekisk-ortodoxa kyrkans församlingar, den romersk-katolska kyrkan och Svenska kyrkan.

Det har från olika håll framförts tolkningar av 1974 års regeringsforms bestämmelser om religionsfrihet och tillhörighet till trossamfund, som innebär att den nuvarande regeringsformen inte ger utrymme för folkkyrkligt organiserade trossamfund. RF skulle enligt denna tolkning endast kunna godta trossamfund byggda på individuell bekännelse, där grunden för inträdet i samfundet är en viljeyttring av något slag. Här kan jämföras med uttrycks sättet i 4 § religionsfrihetslagen angående trossamfund: "sammanslutning för religiös verksamhet, vari ingår att anordna gudstjänst".

Som bl.a. civildepartementets arbetsgrupp för översyn av reglerna om statligt stöd till invandrarnas trossamfund har påpekat (Ds C 1986:12), står invandrare tillhörande trossamfund av folkkyrkokaraktär ofta frågande inför det svenska samhällets individuellt inriktade syn på bestämmelser om religiöst liv och tillhörighet till trossamfund. När arbetsgruppen använder sig av begreppet "samfund av folkkyrkokaraktär", definierar den begreppet som samfund där "medlemskap i samfundet bygger på familjetillhörighet, tillhörighet till etnisk grupp eller motsvarande och inte på individuell bekännelse till samfundets tro".

Riksdagen har tidigare avslagit liknande motioner (mot. 1987/88:K615, KU 1988/89:4; mot. 1988/89:K602, KU 1989/90:2). Vi anser det emellertid vara angeläget, att dessa frågeställningar blir belysta i olika avseenden, inte minst när det gäller RF:s kortfattade bestämmelser på detta område. Därjämte vill vi peka på de aktuella problemen för bl.a. den romersk-katolska kyrkan. Denna kyrka kan uppenbarligen inte acceptera, att den i den svenska statens ögon och lagstiftning betraktas som en föreningsrättslig storhet, som en "sammanslutning för religiös verksamhet, vari ingår att anordna gudstjänst". Naturligtvis behövs det lagliga kategorier som bättre svarar mot den romersk-katolska kyrkans väsen.

Vi vill vidare peka på de speciella svårigheter som möter i den kyrkliga utredningen om tillhörigheten till Svenska kyrkan och som sammanhänger

med tolkningen av RF:s bestämmelser om den positiva och den negativa religionsfriheten. Vad den frågan ytterst gäller i detta sammanhang är om grundlagen ger utrymme för även folkkyrkor i vårt land eller om även tillhörigheten till dessa måste vara grundad på en individuell anslutning, grundad på en viljeytring, trots att detta strider mot samfundens karaktär.

Bl. a. vissa uttalanden av JO under 1989 (se Justitieombudsmännens redovisning av sin verksamhet till 1989/90 års riksmöte, KU 1989/90:21) tycks visa att folkkyrkor måste ändra sin karaktär till att bli föreningskyrkor för att bli lagliga.

Vi reagerar mot detta. Det har varit möjligt för ett trossamfund av folkkyrkokaraktär (Svenska kyrkan) att finnas och fungera i vårt land i enlighet med sin syn, tro och ordning ända sedan tidig medeltid fram till nu. Det är svårt att tänka sig, att denna folkkyrkokaraktär skulle ha stridit mot grundlagen sedan 1977, då de här aktuella delarna av grundlagen (RF 1–2) trädde ikraft.

Möjligheterna för trossamfund av folkkyrkokaraktär att verka i vårt land bör klaras ut. I ett första steg bör därför regeringen för riksdagen redovisa, vilka möjligheter som finns för dem enligt gällande lagstiftning. I ett andra steg bör RF:s uppenbarligen oklara stadgande om den positiva och den negativa religionsfriheten förtydligas, så att det av grundlagen klart framgår att även trossamfund av folkkyrkokaraktär kan finnas och fungera i vårt land i enlighet med sin syn, tro och ordning.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om redovisning av gällande lagstiftning för medlemskap i trossamfund,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förtydligande av regeringsformens stadgande om positiv och negativ religionsfrihet så att därav klart framgår att även trossamfund av folkkyrkokaraktär kan finnas och fungera i landet i enlighet med sin karaktär.

Stockholm den 25 januari 1990

Ulla Tillander (c)

Stina Eliasson (c)